

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему **«Сімейна історія як фактор формування
материнського відношення»**

Виконала:

здобувачка вищої освіти

групи ПС19

спеціальності 053 Психологія

ОП Психологія. Клінічна
психологія

Ворожко Олена Андріївна

Керівник: д.психол.наук, професор
Ковальова О.В.

Рецензент: директор КЗ

«Василівська загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів №3»

Василівської міської ради
Запорізької області

Мостова Т.О.

Запоріжжя — 2023 року

Ворожко Олена Андріївна
«Сімейна історія як фактор формування материнського відношення»

АНОТАЦІЯ

Дана робота присвячена вивченню впливу міжпоколінної трансляції сімейної історії на формування материнського відношення.

В психології материнство розглядається, з одного боку, як соціальна роль жінки, що забезпечує створення умов для розвитку дитини, з іншого боку, як частина особистісної сфери жінки. Категорією, що дозволяє найбільш повно об'єднати обидва ці аспекти, є материнське відношення.

Незважаючи на велику кількість досліджень материнства в психології та інших науках, ця проблема залишається актуальною. Насамперед, через зростання девіантного материнства, в якому материнське відношення є несформованим або деформованим.

Процес формування материнського відношення розгорнутий у часі і включає переживання досвіду материнства жінками декількох поколінь роду. Трансляція цього досвіду здійснюється у формі вербалізованих посилянь або ж опосередковано, у формі повторюваних патернів поведінки. У зв'язку з цим актуальності набуває дослідження впливу міжпоколінної трансляції сімейної історії на материнське відношення. Будучи глибинним джерелом формування особистості, сімейна історія та механізми міжпоколінної трансляції актуалізуються у відношенні жінки до дитини.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів дослідження у різних галузях практичної діяльності: консультативна психологічна практика, освіта, медицина. Матеріали дослідження можуть бути використані для психокорекційної роботи з жінками групи ризику, яка спрямована на розвиток особистості жінки та формування оптимальних відносин дітей та батьків. Також можуть використовуватися для розробки програм освітніх компонентів спеціальності «Психологія».

Отже, материнське відношення – це частина системи відносин жінки. Формування материнського відношення – складний процес, на який

впливають різні чинники, серед яких виділяється сімейна історія. В основі формування материнського відношення знаходяться глибинні механізми трансляції способів формування відносин у родині.

Ключові слова: материнство, сімейна історія, міжпоколінна трансляція, міжпоколінні відносини, материнське відношення, сімейно-родова пам'ять.

Vorozhko Olena Andriivna

"Family history as a factor in the formation of maternal attitude"

ANNOTATION

This paper is devoted to the study of the impact of intergenerational transmission of family history on the formation of maternal attitudes.

In psychology, motherhood is viewed, on the one hand, as a social role of a woman that ensures the creation of conditions for the development of a child, and, on the other hand, as part of a woman's personal sphere. The category that allows us to combine both of these aspects to the fullest extent is maternal attitude.

Despite the large number of studies of motherhood in psychology and other sciences, this problem remains relevant. First of all, because of the growth of deviant motherhood, in which the maternal relationship is unformed or deformed.

The process of forming maternal attitudes is unfolding in time and includes the experience of motherhood by women of several generations of the family. This experience is transmitted in the form of verbalised messages or indirectly, in the form of repeated patterns of behaviour. In this regard, the study of the impact of intergenerational transmission of family history on maternal attitudes is becoming increasingly important. Being a deep source of personality formation, family history and mechanisms of intergenerational transmission are relevant in the relationship of a woman to her child.

The practical significance of the work lies in the possibility of using the results of the study in various fields of practice: counselling psychological practice, education, medicine. The research materials can be used for psycho-correctional work with most-at-risk women aimed at developing a woman's personality and forming optimal relationships between children and parents. They can also be used to develop programmes of educational components of the speciality "Psychology".

Thus, maternal attitudes are part of a woman's system of relationships. The formation of maternal attitudes is a complex process influenced by various factors, including family history. The formation of maternal attitudes is based on the deep mechanisms of transmission of ways of forming relationships in the family.

Key words: motherhood, family history, intergenerational transmission, intergenerational relations, maternal attitude, family and ancestral memory.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на тему
«Сімейна історія як фактор формування материнського відношення»
здобувачки вищої освіти спеціальності 053 Психологія
Ворожко Олени Андріївни

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор кафедри психології **Ковальова О.В.**

Актуальність дослідження. Материнство сьогодні є предметом дослідження цілої низки наук: психології, філософії, соціології, культурології, медицини, фізіології. Це пояснюється складністю проблеми материнства, яка полягає не тільки у міждисциплінарному характері досліджень, а ще й у існуванні різних підходів до її вивчення у межах однієї науки. В психології материнство розглядається в двох основних аспектах: материнство як соціальна роль жінки, що забезпечує створення умов для розвитку дитини та материнство як частина особистісної сфери жінки. Категорія, що дозволяє найбільш повно об'єднати обидва ці аспекти і представити материнство як частину особистості жінки, що зумовлює характер ставлення жінки до дитини є материнське відношення. Материнське відношення - це комплекс поведінкових, когнітивних і емоційно-оціночних компонентів, які в сукупності проявляються як відношення жінки до дитини. Незважаючи на велику кількість досліджень материнства в психології та інших науках, ця проблема залишається актуальною.

Сьогодні в психології існує досить багато робіт, присвячених дослідженню материнського відношення. Визнаючи все різноманіття чинників, які впливають на формування материнського ставлення, ми виділяємо особливу необхідність і актуальність дослідження глибинних чинників, які стосуються системи сімейних, родових відносин.

Процес формування материнського ставлення розгорнутий у часі і включає переживання досвіду материнства жінками кількох поколінь роду. Трансляція цього досвіду здійснюється у формі вербалізованих посилок

або опосередковано. У зв'язку з цим дослідження впливу міжпоколінної трансляції сімейної історії на материнське ставлення набуває актуальності.

Об'єкт дослідження: жінки у період третього триместру вагітності (27 – 41 тиждень).

Предмет дослідження: міжпоколінна трансляція сімейної історії як фактор формування материнського відношення.

Мета дослідження: виявити специфіку впливу міжпоколінної трансляції сімейної історії на формування материнського відношення.

Спираючись на поставлену мету, визначений об'єкт і предмет дослідження, були визначені наступні **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати теоретико-методологічні підходи до проблеми міжпоколінної трансляції сімейної історії.
2. Проаналізувати теоретико-методологічні підходи до проблеми материнства та материнського відношення.
3. Дослідити особливості взаємозв'язків параметрів сімейної історії та системи відносин жінки, у тому числі материнського відношення.
4. Розглянути механізми міжпоколінної трансляції сімейної історії стосовно формування материнського відношення.
5. Дослідити структури міжпоколінних відносин жінок з різним типом материнського відношення.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс методів та методик збору та обробки результатів: геносоціограма, напівструктуроване інтерв'ю, малюнок своєї сім'ї, тест-опитувальник самовідносини (В.В. Столін, С.Р. Пантелєєв), самооцінна шкала депресії Зунга, особистісна шкала проявів тривоги Дж. Тейлора, тест "Аналіз сімейної тривоги" (Е.Г. Ейдемільер, Ст. Юстіцкіс), кореляційний аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз, структурографічний аналіз, феноменологічний аналіз.

Емпірична база дослідження: дослідження проводилося на базі Комунального некомерційного підприємства «Обласний перинатальний центр» Запорізької обласної ради. У дослідженні взяли участь 61 жінка

дітородного віку (від 18 до 42 років), які перебувають у третьому триместрі вагітності, які відвідують курси з підготовки до материнства.

Теоретичне значення дослідження:

- у роботі набули розвитку уявлення про материнське відношення як частину системи відносин жінки. Формування материнського відношення – складний процес, на який впливають різні чинники, серед яких виділяємо сімейну історію. Результати дослідження дозволяють уявити та описати сімейну історію як фактор формування материнського відношення.
- у роботі теоретично обґрунтовано та емпірично доведено, що в основі формування материнського відношення знаходяться глибинні механізми трансляції способів формування відносин у родині. Подано феноменологічний опис цих механізмів.
- розглянуто особливості структури систем відносин для різного типу материнських відносин, що дозволяють розширити уявлення про порушення формування материнської сфери вже на етапі вагітності.

Практичне значення дослідження: результати дослідження можна використовувати у різних галузях практичної діяльності: консультативна психологічна практика, освіта, медицина. Матеріали дослідження можуть бути використані для психокорекційної роботи з жінками групи ризику, спрямованої на розвиток особистості жінки та формування оптимальних відносин дітей та батьків. Також можуть використовуватися для розробки програм освітніх компонентів спеціальності «Психологія».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Дослідження здійснювалось впродовж 2022-2023 років.

За результатами дослідження сформульовані висновки:

1. Емпірично доведено, що міжпоколінна трансляція сімейної історії є фактором формування материнського відношення. Виявлено, що параметри сімейної історії, що стосуються покоління прабабків, мають такий же значний вплив на формування материнського відношення, як і параметри, що

відносяться до покоління батьків. Описано особливості взаємозв'язків різних параметрів сімейної історії з різними параметрами материнського відношення.

2. Визначено важливість відносин між жінками роду для формування системи відносин жінки. Виявлено, що порушені відносини в діаді «мати-дочка» транслуються з покоління в покоління і пов'язані з усіма сферами особистості та відносин жінки. Порушені відносини між жінками роду мають негативні зв'язки із самовідносинами, тобто ведуть до формування не прийняття себе за жіночим типом. В умовах відсутності психологічного зв'язку з жінками роду, жінка намагається отримати необхідні емоційні ресурси від оточуючих, «використовуючи» для цього вагітність. Але подібні умови ведуть до того, що вже в період вагітності ставлення жінки до майбутнього материнства та відносин з дитиною наповнюються негативними емоційними переживаннями: тривогою та депресією.

3. Визначено та описано значення історії грудного вигодовування в роду на формування материнського відношення, насамперед, відношення до майбутнього контакту з дитиною. Грудне вигодовування є основою взаємин немовляти з об'єктами зовнішнього світу. Власний ранній досвід прийняття матір'ю та знання про емоційне прийняття немовлят в роду є основою можливості встановлення жінкою позитивного контакту з власною дитиною, що є основною складовою материнського відношення.

4. Виявлено та описано фактори потенційного порушення материнського відношення: «Трансляція порушених емоційних відносин в роду» «Потенційна материнська девіація» та "Потенційна материнська незрілість". Дані фактори включають в себе параметри сімейної історії, актуальної системи відносин жінки і системи відносин, яка безпосередньо формується з майбутньою дитиною, дозволяють на етапі вагітності прогнозувати особливості подальшої взаємодії жінки і дитини.

5. Виявлено значні відмінності параметрів сімейної історії у жінок із різним типом материнського відношення. В основі формування тривожно-амбівалентного материнського ставлення знаходиться інтеграція жінкою моделі відносин та поведінки жінок покоління батьків (мати, тітка), що

характеризується психологічною відмовою від материнства та труднощами встановлення контакту з дитиною. В основі формування емоційно-відстороненого материнського відношення - глибоко порушені відносини в роду (вже в поколінні прабабків), що відтворюються жінкою у ставленні до майбутньої дитини вже на етапі вагітності і проявляються у ставленні до дитини як до об'єкта, нечутливістю до дитини.

6. Виявлено, що структура сімейної історії дуже відрізняється у жінок із різним типом материнського відношення. Жінки з адекватним типом материнського відношення, на відміну від жінок із тривожно-амбівалентним та емоційно-відстороненим типом материнського відношення, характеризуються високим ступенем інтегрованості структури параметрів сімейної історії. Жінки з емоційно-відстороненим типом материнського відношення характеризуються найменш інтегрованою структурою сімейної історії.

7. Виявлено, що глибоко порушені відносини в роду, які трансльовані жінці, стають джерелом почуттів, що важко переносяться (провина, тривога), способом переживання яких є емоційне дистанціювання і відстороненість від своєї сім'ї, яке потім переноситься жінкою на ставлення до своєї дитини.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА МІЖПОКОЛІННОЇ ТРАНСЛЯЦІЇ СІМЕЙНОЇ ІСТОРІЇ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ	
1.1. Сімейна історія як наукова проблема.....	7
1.2. Основні напрями у вивченні феномена міжпоколінної трансляції сімейної історії в психологічній науці.....	10
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМА МАТЕРИНСТВА У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ	
2.1. Основні напрями у вивченні феномена материнства в психологічній науці.....	21
2.2. Проблема материнського відношення у психології.....	29
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖПОКОЛІННОЇ ТРАНСЛЯЦІЇ СІМЕЙНОЇ ІСТОРІЇ ЯК ФАКТОРА ФОРМУВАННЯ МАТЕРИНСЬКОГО ВІДНОШЕННЯ	
3.1. Організація та методи емпіричного дослідження.....	34
3.2. Результати дослідження та їх інтерпретація.....	37
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	89

Ім'я користувача:
Анастасія Варениченко

Дата перевірки:
05.03.2023 20:03:47 EET

Дата звіту:
05.03.2023 20:06:17 EET

ID перевірки:
1015963854

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100012861

Назва документа: ворожко

Кількість сторінок: 75 Кількість слів: 16436 Кількість символів: 126186 Розмір файлу: 125.98 KB ID файлу: 1015642143

19.44%

Схожість

Найбільша схожість: 17.8% з Інтернет-джерелом (<https://epdf.pub/-24104ce889c954263afc8cfdd226dd4e74386.html>)

17.6% Джерела з Інтернету

928

.....Сторінка 73.....

1.1% Джерела з Бібліотеки

28

.....Сторінка 82.....

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%

Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

31